

Περίληψη - Summary

Αμπούτης Αντώνιος: «Η εξέλιξη της πολιτικής ιδεολογίας και του δημόσιου πολιτικού λόγου της βρετανικής αριστοκρατικής ελίτ κατά την περίοδο 1832-1884

Η παρούσα διατριβή μελετά την κοινωνική συνομάδωση της βρετανικής αριστοκρατίας κατά την περίοδο 1832-1884 προσπαθώντας να απαντήσει σεκομβικά ερωτήματα: *Ποια ήταν η συμβολή των βρετανών ευγενών στην επέκταση του νεωτερικού συγκεντρωτικού κράτους και στη μετεξέλιξη του εκλογικού συστήματος σε μαζική δημοκρατία των τελών του 19ου αιώνα; Σε ποιο βαθμό η συμβολή αυτή ήταν προϊόν υποχώρησης της συνομάδωσης των βρετανών αριστοκρατών εξαιτίας των πιέσεων άλλων κοινωνικών ομάδων και των εν γένει μεγάλων κοινωνικών μετασχηματισμών του μακρού 19^{ου} αιώνα;*

Προκειμένου να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα εξ επόψεως της μεθοδολογίας χρησιμοποιήθηκε ο συνδυασμός της ιστορικής κοινωνιολογίας του MichaelMann, της τυπολογίας της «ισχύος» του StevenLukes, καθώς και της ιστορίας των εννοιών από τη σχολή σκέψης των J.G.A. Pocockκαι QuentinSkinner και τη γερμανική σχολή του ReinhartKoselleck.

Ειδικότερα, η ανάγκη για την αποφυγή«υποστασιοποίησης» των ιστορικών φαινομένων του εκδημοκρατισμού και της εμβάθυνσης και επέκτασης του βρετανικού νεωτερικού κράτους, οδήγησε στην υιοθέτηση του θεωρητικού πλαισίου της ιστορικής κοινωνιολογίας του MichaelMann, όπως αυτό αναπτύχθηκε στους δύο πρώτους τόμους του έργου του *Οι Πηγές της Κοινωνικής Εξουσίας* και πιο συγκεκριμένα στο θεωρητικό σχήμα των κοινωνιοχωρικών δικτύων εξουσίας. Σύμφωνα με τον βρετανό κοινωνιολόγο, οι τέσσερις πηγές κοινωνικής εξουσίας, πολιτική, οικονομική, στρατιωτική και ιδεολογική είναι δυνατόν να διαμορφώσουν δίκτυα ανθρώπινης δράσης, τα οποία έχουν ως στόχο να αντλήσουν ισχύ από τους τέσσερις αυτούς πόρους εξουσίας. Τα δίκτυα αυτά εκτείνονται σε κοινωνικό καθώς και σε γεωγραφικό πεδίο, κατά κανόνα με μη συμμετρικό τρόπο και παράλληλα διασταυρώνονται και υπεισέρχονται το ένα στο άλλο, ενώ υπάρχει η πιθανότητα αποκρυστάλλωσης και κατ' επέκταση θεσμοποίησης των διαπλοκών αυτών.

Η θεωρητική προσέγγιση του Mannβοηθά στην ανίχνευση της αλληλεπίδρασης της κοινωνικής ομάδας των αριστοκρατών με τις μεγάλες αλλαγές στο κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό γίγνεσθαι του μακρού 19^{ου} αιώνα, καθώς εστιάζει στην «οργανωτική εξουσία» (*powerfor*). Επειδή, όμως, η ανίχνευση του βαθμού «επιμεριστικής εξουσίας» (*powerover*) αποτελεί κύρια προϋπόθεση, ώστε να δοθούναπαντήσεις σχετικά με την *ήττα* ή τη *στρατηγική* υποχώρηση της βρετανικής αριστοκρατίας, ως συμπληρωματική θεώρηση επελέγη το σχήμα του άγγλου πολιτικού επιστήμονα StevenLukes, ο οποίος στο βιβλίο του *Εξουσία: Μία Ριζοσπαστική Θεώρηση*¹ (*Power: A Radical View*) αναπτύσσεται μία εξαιρετικά αναλυτική μεθοδολογία περί εξουσιαστικής

¹

ισχύος. Αν και η προσέγγιση του Lukes είναι κατά βάση τοπολογική, η εφαρμογή της σε ιστορικό χρόνο παρέχει ασφαλή συμπεράσματα, όπως θα παρουσιαστεί παρακάτω αναλυτικότερα, ως προς την ισχύ της βρετανικής αριστοκρατίας.

Για την «ιστορικοποίηση» της τοπολογίας του Lukes ήταν απαραίτητη η επιλογή συγκεκριμένων γεγονότων, τα οποία αναδείκνυαν «εμφανείς» περιπτώσεις σύγκρουσης της αριστοκρατικής ελίτ/τάξης με άλλες κοινωνικές ομάδες, περιπτώσεις που προφανώς είναι κατάλληλες για τον εντοπισμό και την ανάλυση του βαθμού της αριστοκρατικής εξουσιαστικής ισχύος. Έτσι, στη διατριβή κινείται κατά βάση στον χρονικό άξονα των τριών Νομοθετικών Πράξεων Εκλογικής Μεταρρύθμισης του 1832, 1867 και 1884-5. Τα χρονικά αυτά σημεία είναι γενικά αποδεκτά από τη βρετανική ιστοριογραφία ως κομβικά τόσο για την πορεία της αριστοκρατικής ελίτ/τάξης, όπως επίσης και για το πολιτικό σύστημα της Βρετανίας εν γένει.

Ακολουθώντας τη θεωρητική προσέγγιση του Steven Lukes, η αποτύπωση της διαβάθμισης της αριστοκρατικής ισχύος στα συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα έχει ως απαραίτητη προϋπόθεση την παράλληλη ανίχνευση των προθέσεων των δρώντων και της συνάφειας των προθέσεων με τις πράξεις και τα αποτελέσματά τους. Προκειμένου να ανιχνευθούν οι προθέσεις των δρώντων αριστοκρατών, εφαρμόστηκε η θεωρητική προσέγγιση της ιστορίας των εννοιών των Pocock και Skinner σε συνδυασμό με τη σχολή του Reinhart Koselleck στη μελέτη του δημόσιου – κοινοβουλευτικού λόγου κυρίως – βασικών μελών της αριστοκρατικής πολιτικής ελίτ, μέσα από τα κοινοβουλευτικά αρχεία σε κομβικές συνεδριάσεις της Βουλής των Κοινοτήτων και της Βουλής των Λόρδων. Έτσι, η παρούσα διατριβή επικεντρώθηκε σε κομβικές πολιτικές έννοιες όπως «middle-class(es)» (μεσαία στρώματα), «ancient rights/liberties» (παραδοσιακά δικαιώματα) και ιδιαίτερα στον όρο/έννοια του «Ancient Constitution» (Παραδοσιακό/Παλιό Πολίτευμα). Η ανίχνευση των μεταλλάξεων και μετατοπίσεων των περιεχομένων των πολιτικών αυτών εννοιών υπέδειξε τις προθέσεις των δρώντων αριστοκρατών και τη συνάφεια με τα αποτελέσματα των πολιτικών του επιλογών.

Ένα από τα βασικά συμπεράσματα που προέκυψαν ήταν η επιβεβαίωση της θέσης του Michael Mann και του Παναγιώτη Κονδύλη περί μετασχηματισμού της ίδιας της αριστοκρατικής συνομάδωσης από νομοκατεστημένη τάξη (status group) σε πολιτική/κυβερνώσα ελίτ, η οποία σταδιακά, και κυρίως από το 1832, απορροφούνταν από τα υποδομικά δίκτυα εξουσίας του βρετανικού νεωτερικού κράτους. Η μετεξέλιξη αυτή βρισκόταν σε στενή συνάφεια και αλληλεπίδραση με την εμφάνιση της οργανωτικής ισχύος του βρετανικού κράτους του 19^{ου} αιώνα, καθώς αυτή σε μεγάλο βαθμό προέκυψε μέσα από την άσκηση της επιμεριστικής εξουσιαστικής ισχύος της βρετανικής αριστοκρατίας ως κυβερνώσα ελίτ.

Amboutis Antonios: «The evolution of the political ideology and public discourse of the British aristocratic elite, 1832-1884»

This thesis examines the British aristocracy during the period 1832-1884, in order to answer significant questions which have dominated the British historiography for decades: *what was the contribution of the British nobles to the expansion of the modern state and to the democratisation of the British society in the 19th century? Was this contribution the result of the aristocratic retreat due to the pressure of other social groups and, in general, due to the great social transformations of the 19th century?*

In order for these questions to be dealt with, the methodological approach of the thesis combines the historical sociology of Michael Mann, as demonstrated in the first two volumes of his work *The Sources of Social Power*, with that of Steven Lukes's typology of "power" as illustrated in his book *Power: A Radical View*. At the same time, this thesis combines the historical methodology of "contextualism" of the "Cambridge School" (J.G.A. Pocock and Quentin Skinner) with Reinhart Koselleck's school of "conceptual history" ("Begriffsgeschichte").

In particular Michael Mann's concept of "intersecting power networks" provides a useful method as it enables the historical researcher to locate the interactions between the acting social groups and the social structure. As Michael Mann's theoretical approach focuses primarily on the "organisational" aspect of power ("power for"), Steven Lukes's typology complements Mann's theory by concentrating on the aspect of "power over". The study of the gradation of this kind of power enables us to answer the questions regarding the "defeat", "retreat" or "survival" of the British aristocracy in the 19th century.

The "power" of the British aristocracy is studied in respect to historically significant political events, mainly the Reform Acts of 1832, 1867 and 1884-5. These events help us to place the concept of power in a historical perspective. At the same time, the methodology of "contextualism" of the "Cambridge School" and that of "conceptual history" (Begriffsgeschichte) provide the completion of one of the essential preconditions of the study of power, which is the detection of the "intentions" of the historical subject. Consequently, the thesis examines some significant political terms/concepts as: "middle class(es)", "ancient rights/liberties" and especially the term "Ancient Constitution". The study of these concepts and the subsequent transformations of their contents, as a result of their use by the British statesmen in parliamentary debates, illustrates at some point the intentions of the aristocratic political elite. As a result, it was possible to demonstrate the relevance between intention - political decision - result and therefore the gradation of power of the British aristocracy during the examined period.

One of the main conclusions of the current thesis is the substantiation of the views expressed by Michael Mann and Panagiotis Kondylis who

referred to the gradual transformation of the British aristocracy from a chiefly “status group” to a “political/governmental elite” through the 19th century and especially after the Great Reform Act of 1832. The transformation of the nature of the British aristocracy was closely related and interacted with the deepening and expansion of the state “organising power” of the 19th century British modern state, as it was partly a collateral consequence of the exercise of the “power over” by the British aristocratic elite.